

Moeras aan de woestijnrand

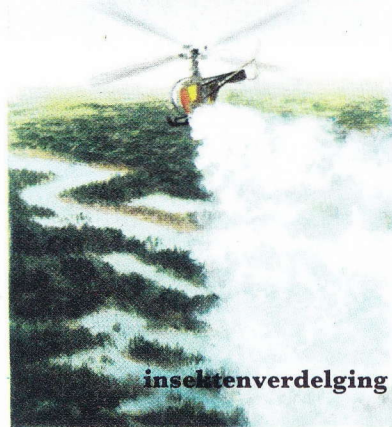

Tsaadmeer

Precies op de plaats, waar de staten Nigeria, Niger en Tsaad elkaar raken, in het binnenland van Afrika, ten zuiden van de Sahara, verrast ons het Tsaadmeer, in het Arabisch Bahr es Salam genoemd. De noordelijke oever ligt op ongeveer 14 graden N.B. en alhoewel het geen deel uitmaakt van de eigenlijke woestijn, behoort het toch tot de subdesertische zone. Te midden van de woestijnachtige landschappen strekt het Tsaadmeer zich als een onverwacht curiosum uit over een oppervlakte bijna zo groot als België. Zeer merkwaardig is wel, dat de oppervlakte zeer sterk varieert al naargelang de waterstand en schommelt tussen 14 000 en 27 000 km². Het water wordt door de rivieren uit de Tsaaddepressie aangevoerd: o.m. de Sjari en de Logone. Deze twee rivieren, die uit het zuiden toevloeien, brengen veel water aan omdat zij in hun brongebieden voldoende worden gevoed. Het peil van het meer stijgt gewoonlijk tot begin december, terwijl de laagste waterstand in juli wordt genoteerd. Het moerassige zoetwatermeer is gemiddeld slechts 1,75 m diep, al schommelt het peil tussen 1 en 7 m. Men vermoedt dat het meer een overblijfsel is van een veel groter zoetwaterbekken, ontstaan tijdens de vochtige peri-

oden in het Quartair. Merkwaardig is wel dat het meer niet op het laagste punt van de depressie ligt, maar wel op een hoogte van 240 m, terwijl meer noordwaarts de Tsaaddepressie in het gebied van Borkoe tot 150 m daalt. De noordelijke grens van het meer ligt in de steppe met talrijke duinenrijen, schaars begroeid met heesters en acacia's. De zuidelijke oevers daarentegen reiken tot aan de savanne: daar valt iets meer regen, daar groeien bomen en strekken zich eindeloze graslanden uit. Toch is het klimaat er zeer warm en zeer droog. Te Fort-Lamy, ongeveer 80 km ten zuidoosten van het meer gelegen, daalt de thermometer in de zomermaanden nooit onder 25° C, maar stijgt elke dag boven 40° C. De eigenlijke grenslijn van het meer is moeilijk te bepalen, omdat het water voortdurend stijgt en daalt en ook omdat de oevers over grote oppervlakten met riet en andere gewassen begroeid zijn. In de buurt van dit grote meer wonen mensen die klaarblijkelijk een heel oude traditie achter zich hebben. In de 11e, 12e eeuw zou inderdaad de Kanemdynastie zijn tot stand gekomen. Waarschijnlijk regeerde zij eens over het gebied tussen Nijl en Niger. Het centrum van dit rijk werd het gebied van Bornoe ten zuiden van het meer. Van die grootheid is heden niet veel meer overgebleven. De streek van Bornoe ligt in het noordoosten van Nigeria, dat op 1 oktober 1960 zijn onafhankelijkheid van Groot-Brittannië kreeg. Hier wonen nu de Kanoeri. Deze volksstam wordt nog altijd als de belangrijkste onder de stammen van de omgeving aangezien, al is zijn suprematie getaand. Toch spelen de volksstammen uit het noorden van Nigeria een belangrijke rol in

insectenverdelging

het beheer van het land. De huidige federale premier, Sir Abubakar Tafawa Balewa, is trouwens ook uit het nog feodaal ingestelde noorden afkomstig. Het zoete en brakke water van het Tsaadmeer is visrijk. De meeste bewoners van de moerassige oevergebieden leven dan ook van visvangst. De vissers leven veelal met hun gezin op grote vloten van samengebonden biezen en riet dat zij ter plaatse vinden. Met hetzelfde materiaal bouwen zij trouwens hun hutten en vlechten zij matten, die aan masten worden opgehangen en beschutting tegen de brandende zon bieden. Toch is het meer wel eens gevaarlijk, want, de geringe diepten spijt, stuwten de heersende winden het grote wateroppervlak vaak in ruwe golven op. In de randgebieden van het meer leven ook landbouwers en veehouders. In de drogere noordelijke streken is er alleen wat landbouw mogelijk in de buurt van de oasen. Daar kweekt men vooral dadelpalmen

en sommige graansoorten. Het vochtiger zuidelijke randgedeelte is beter voor landbouw geschikt. Langs de oevers van de Logone wordt meer en meer aan rijstteelt gedaan, terwijl ook katoen en aardnoten worden verbouwd. Uit aardnoten wint men arachideolie, die als slaolie in onze westerse landen wordt verbruikt. Naast de landbouw is de veeteelt het belangrijkste bedrijf. Gewoonlijk wisselen de landbouwers en de veehouders hun produkten uit, al schijnen deze laatsten wel beter hun brood te verdienen dan de primitieve grondbewerkers. Schapen en geiten worden overal gekweekt; in de noordelijke gebieden legt men zich vooral toe op de kweek van dromedarissen. Het zuidelijke gedeelte is echter minder geschikt voor runderteelt wegens het stijgende aantal parasieten. Parasieten zijn dieren die leven op of in andere dieren en zich ten koste hiervan voeden. Ook de mens is vaak het slachtoffer van deze parasieten, want ze brengen de ziektekiemen in zijn lichaam over. Zo zijn de muskieten er de oorzaak van dat jaarlijks miljoenen mensen worden geïnfecteerd en men weet dat er ook jaarlijks nog duizenden overlijden ten gevolge van een ziekte, veroorzaakt door deze tropische plaag. Naast de malaria komt de onchocercose veel voor ten zuiden van het Tsaadmeer. De onchocercose is

Als een baken in zee ligt het Tsaadmeer in Centraal-Afrika te midden van woestijnachtige gebieden in het noorden en savannen in het zuiden. Het wordt gevoed door rivieren die vooral uit het zuidelijk deel van de Tsaaddepressie afvloeien. Het meer gaf de inheemse bevolking de gelegenheid om aan visvangst te doen, alhoewel ze ook de landbouw en de veeteelt beoefent.

een besmetting die blindheid en gezwellen voor gevolg heeft. Men bestrijdt de ziekteverwekkers door de moerassen, die echte broedplaatsen zijn, van de insecten te zuiveren.

Hierbij maakt men dankbaar gebruik van vliegtuigen, die de ontsmettingsstoffen over grote oppervlakten kunnen uitstrooien. Het woekeren van vele tropische ziekten is echter ook veelal te wijten aan de erbarmelijke hygiënische toestanden, waarin nog vele Afrikaanse volkeren leven. Feit blijft, dat het warme en vochtige klimaat in een groot deel van Afrika oorzaak is van een groot aantal besmettingen, huidaandoeningen en zweren bij de inheemse bevolking.

